

Marta Ljubešić

Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu

Zahvaljujem se Upravama i kolegama iz Centra za rehabilitaciju slušanja i govora — SUVAG i Zavoda za odgojno-obrazovnu rehabilitaciju djece i omladine oštećena sluha, koji su svojom susretljivošću i suradnjom omogućili provođenje ovog ispitivanja, kao i svim dječjim vrtićima, školama i dječjim domovima koji su mi omogućili odabiranje i ispitivanje kontrolne skupine ispitanika.

KOMPARATIVNO ISTRAŽIVANJE SOCIJALNE ZRELOSTI GLUHE DJECE I DJECE KOJA ČUJU U DOBI OD 6—8 GODINA

1. UVOD

Vinelandska skala socijalne zrelosti, iako prvi put publicirana još 1935. godine, ostala je do danas jedna od najpoznatijih i najčešće upotrebljivanih skala za procjenu socijalne kompetencije putem mjerenja socijalnog sazrijevanja ličnosti. Autor skale E. A. Doll definira socijalnu zrelost kao funkcionalnu sposobnost ljudske jedinice za ostvarivanje osobne samostalnosti i društvene odgovornosti.

Osobito zanimljive i korisne rezultate skala daje u proučavanju socijalnih posljedica različitih vrsta psihofizičke ometenosti gdje se pokušava procijeniti u kojoj mjeri hendikep uvjetuje povećanu zavisnost od drugih. U te se svrhe Vinelandska skala počela koristiti vrlo brzo nakon objavljivanja.

1.1. Pregled istraživanja socijalne zrelosti gluhih

Prvo ispitivanje socijalne zrelosti gluhih Vinelandskom skalom provela je K. Bradway 1937. god. primijenivši

je na uzorak od 92 djece u dobi od 5—20 godina u New Jersey School for the Deaf i dobila prosječni socijalni kvocijent $M_{SQ} = 80,70$ te zaključila da gluho dijete zaostaje oko 20% za prosječnim djetetom koje čuje. Autorica je vršila i analizu zadataka za gluhe subjekte u usporedbi s onima koji čuju prema podacima iz normativne standardizacije te je našla da je lošiji uspjeh gluhih na skali bio više opći nego ograničen na pojedine čestice skale i kategorije.

A. Streng i S. Kirk (1938) ispitali su 97 gluhe djece u dobi od 6—18 godina u jednoj školi za gluhe i dobili znatno manje zaostajanje u socijalnoj zrelosti. Prosječni rezultat njihove grupe gluhe djece na Dollovoj skali iznosio je 96,2, no budući da su oni, kako navodi Myklebust (1966), radili sistemom dvostrukog bodovanja, njihovi rezultati nisu izravno komparabilni s onima od K. Bradway (1937).

Myklebust i Burchard (1945) također su našli prosječno zaostajanje za onima koji čuju od 15—20% kod grupe slušno oštećene djece iz jedne

škole koja je ujedno bila i internat. Ta su djeca bila prosječne inteligencije, a dobní raspon je iznosio od 7—19 godina.

Ch. Avery (1947) nije našla značajnu razliku u socijalnoj zrelosti između 50 slušno oštećene djece u dobi od 10 mjeseci do 6 godina i rezultata

normativne standardizacije. Međutim, treba napomenuti da su njezini gluhi ispitanici pretežno potjecali iz povoljnijih socioekonomskih prilika.

L. Treacy (1955) ispitivala je socijalnu zrelost gluhe i nagluhe djece i dobila ove rezultate:

	N	SQ	SD
gluhi	50	90,03	9,6
nagluhi	44	97,51	11,2

Ta razlika u prosječnim socijalnim kvocijentima statistički je značajna. Navedeni rezultati u skladu su s prijašnjim istraživanjima gdje je također nađena veza između razvoja socijalne zrelosti i gluhoće. Myklebust (1966), prema kome je i citiran ovaj rad, navodi na činjenicu da je stupanj inferiornosti u socijalnoj zrelosti kod gluhih manji nego kod ispitivanja koja su proveli. Bradway (1937), Myklebust i Burchard (1945) treba vjerojatno pripisati tome da je uzorak ispitanika iz dnevne škole. Postoji naime vjerojatnost da tu djeluje selektivni faktor koji uvjetuje da dnevnu školu posjećuju mentalno i socijalno zrelija djeca. Može biti, s druge strane, da dnevna škola vrši i povoljniji utjecaj na razvoj socijalne zrelosti od škola internatskog tipa.

Rezultate vrlo slične onima od Bradway (1937) dobio je i Myklebust (1966). On je Vinelandskom skalom socijalne zrelosti ispitao 150 djece iz škole za gluhe s internatskim smještajem u dobi od 10—21 godine i 79 predškolske slušno oštećene djece. Kao grupa, ta su djeca bila prosječne inteligencije. Prosječni socijalni kvocijent iznosio je 85,8, a standardna devijacija 12,1. Međutim, kad je autor analizirao rezultate po dobnim razinama, našao je progresivno opadanje soci-

jalnih kvocijenata s porastom kronološke dobi. Tako je prosječni SQ za djecu mlađu od 15 godina 92,3, a za grupu stariju od 15 godina 79,9. Ta je razlika statistički značajna.

Dakle, manje-više svi su autori našli u svojim istraživanjima određenu inferiornost gluhih u socijalnoj zrelosti te trend relativnog porasta inferiornosti u funkciji životne dobi.

U našoj zemlji ovaj instrument do sada nije primjenjivan, pa i nemamo podataka o socijalnoj zrelosti naših gluhih osoba.

2. CILJ I PROBLEM RADA

Pitanje koje se nameće svima koji rade na rehabilitaciji slušno oštećenih osoba jest kako i do koje se mjere ta povećana zavisnost od drugih može ukloniti. Upravo u tom za rehabilitaciju vrlo važnom problemu Vinelandska skala može vrlo korisno poslužiti. Čestice skale nisu drugo do operacijsko definirana ponašanja za koja provjeravamo da li ih je ispitanik usvojio u potpunosti, djelomično ili uopće ne. Da bi se u procesu rehabilitacije uspješno moglo djelovati, potrebno je znati gdje sve postoje razlike između gluhih i većine koja čuje. Svedeno na problem socijalne zrelosti, nama podatak da gluho dijete u

prosjeku zaostaje za svojim vršnjakom koji čuje oko 15—20% govori mnogo manje nego popis operativno definiranih ponašanja na kojima postoje statistički značajne razlike. To je upravo i svrha rada, s time da je opseg istraživanja zbog praktičnih razloga znatno uži i odnosi se samo na jedan dobni segment — na gluhu djecu u dobi od 6—8 godina, te na kontrolnu grupu djece koja čuju.

U ovom smo radu pokušali naći odgovore na ova tri pitanja:

1. Kakav prosječni uspjeh postižu gluha, odnosno djeca koja čuju u dobi od 6—8 godina na Vinelandskoj skali socijalne zrelosti, te da li se te grupe međusobno statistički značajno razlikuju?

2. Kako su sve četice skale svrstane u 8 kategorija (opća samostalnost, samostalnost u hranjenju, samostalnost u oblačenju, kretanje, zanimanje, komunikacija, osobna samostalnost i socijalizacija), zanima nas postoje li razlike i kakve su one između grupe gluhe i djece koja čuju po kategorijama?

3. Na kojim se česticama skale, odnosno ponašanja nisu u podjednako mjeri usvojena kod gluhe i djece koja čuju u dobi od 6—8 godina?

3. METODA RADA

3.1. Uzorak ispitanika

U ispitivanje su uključena sva djeca oštećena sluha u dobi od 6—8 godina koja se nalaze na rehabilitaciji na području grada Zagreba te imaju prema posljednjem audiogramu gubitak sluha na boljem uhu veći od 60 decibela, tj. pripadaju u kategoriju gluhih ili teže nagluhih, a inače su zdrava i fizički normalno razvijena. Svi su naši ispitanici gluhi od rođenja ili od vrlo rane životne dobi te nisu govor mogli steći na prirodan način. U ispitivanje nisu uključena djeca

koja su prema psihologijskom nalazu na subnormalnoj intelektualnoj razini ili imaju koje drugo oštećenje.

Broj gluhe i teže nagluhe djece koja su ispunjavala navedene uvjete iznosio je 50.

Pošto smo nastojali izolirati što čišći utjecaj gluhoće na socijalnu zrelost, kontrolna skupina ispitanika formirana je na taj način da je za svako dijete iz eksperimentalne skupine tražen ekvivalentan par. Pri tome se vodila briga o spolu, dobi te o naobrazbi i zaposlenosti roditelja. Nadalje, za gluho dijete, koje je školski polaznik (N = 21), uzima se također odgovarajući par koji polazi u školu, a za gluho djecu u predškolskim odjeljenjima traženi su parovi u dječjim vrtićima. Pošto je određen broj djece iz eksperimentalne skupine bio internatski smješten (N = 11), za njih smo potražili parove u dječjim domovima na području grada Zagreba.

Objekti su grupe ispitanika prosječne inteligencije što smo provjerili Hisky-Nebraska testom sposobnosti za učenje.

3.2. Način ispitivanja

Svi su subjekti u eksperimentalnoj i kontrolnoj skupini testirani s Hisky-Nebraska testom sposobnosti za učenje te Vinelandskom skalom socijalne zrelosti. Kako podatke potrebne za procjenu socijalne kompetencije ne daje sam ispitanik, već osoba koja ga dobro poznaje, informatori u ovom ispitivanju bile su ove osobe:

a) za djecu koja žive s roditeljima bio je jedan od roditelja;

b) za domski smještenu djecu informator je bio odgajatelj;

c) za djecu koja ne žive s roditeljima, podatke su davali skrbnici.

Osobe pod b) i c) poznavale su djecu redovito više godina te su mogle dati podjednako dobre informacije kao i njihovi roditelji, dapače i pot-

punije, jer su djeca koja se školuju izvan mjesta boravka svojih roditelja s njima svega 2—3 mjeseca godišnje.

Ispitivanje je provedeno u drugoj polovici prvog polugodišta šk. god. 1974/75.

4. REZULTATI

Tablica 1.

PROSJEČNE VRIJEDNOSTI SOCIJALNIH KVOCIJENATA GRUPE GLUHE I KONTROLNE GRUPE DJECE KOJA ČUJU U DOBI OD 6—8 GODINA NA VINELANDSKOJ SKALI SOCIJALNE ZRELOSTI

	N	M ₅₀	SD ₅₀
gluhi	50	93,66	11,5
koji čuju	50	104,92	9,4

t — test iznosa 5,33

Razlika u aritmetičkim sredinama je statistički značajna uz $\alpha < 0,01$.

Tablica 2

FREKVENCIJA ČESTICA SKALE PO KATEGORIJAMA, TE FREKVENCIJE ČESTICA NA KOJIMA POSTOJI STATISTIČKI ZNAČAJNA RAZLIKA IZMEĐU GLUHIH I KOJI ČUJU PO KATEGORIJAMA

kategorije	frekvencije čestica skale iz pojedine kategorije	frekvencije čestica na kojima postoje stat. znač. razlike
opća samostalnost	2	1
Samostalnost u hranjenju	3	0
samostalnost u oblačenju	8	0
kretanje	4	2
zanimanje	5	0
komunikacija	5	2
osobna samostalnost	2	1
socijalizacija	6	3

Napomena: Značajnost razlike na pojedinim česticama skale između gluhe i kontrolne grupe djece provjeravana je X²-testom.

Statistički značajnim smatrat ćemo

sve razlike gdje je razina rizika manja od 0,01. Pošto imamo jedan stupanj slobode, odbacit ćemo nul-hipotezu u svim slučajevima gdje je X² veći od 6,635.

Tablica 3

ZNAČAJNOST RAZLIKA NA POJEDINIM ČESTICAMA
SKALE IZMEĐU GRUPE GLUHE I GRUPE DJECE
KOJA ČUJU UZ $\alpha < 0,01$ (ZVJEZDICOM SU OZNAČENI
STATISTIČKI ZNAČAJNI X^2)

redni br. čestice	Kategorija skale u koju čestica pripada	X^2
34.	komunikacija	3,37
44.	komunikacija	14,04*
51.	opća samostalnost	0,00
52.	samostalnost u oblačenju	0,51
53.	kretanje	13,89*
54.	samostalnost uoblačenju	0,00
55.	zanimanje	0,00
56.	socijalizacija	0,00
57.	zanimanje	3,06
58.	komunikacija	1,13
59.	socijalizacija	9,13*
60.	osebna samostalnost	16,53*
61.	kretanje	19,65*
62.	samostalnost u hranjenju	0,56
63.	komunikacija	0,36
64.	samostalnost u oblačenju	0,41
65.	samostalnost u oblačenju	0,00
66.	opća samostalnost	7,81*
67.	samostalnost uhranjenju	0,19
68.	socijalizacija	11,63*
69.	socijalizacija	4,01
70.	samostalnost u oblačenju	1,08
71.	zanimanje	0,04
72.	zanimanje	0,04
73.	komunikacija	7,67*
74.	samostalnost u oblačenju	0,61
75.	samostalnost u hranjenju	0,51
76.	osebna samostalnost	0,00
77.	kretanje	1,37
78.	komunikacija	0,51

5. DISKUSIJA

Razlike u rezultatima na Vinelandskoj skali socijalne zrelosti između grupe slušno oštećene i kontrolne skupine djece koja čuju statistički je značajna uz 0,01. To znači da smo u grupi gluhih iz naše populacije dobili rezultat u skladu s rezultatima istraživanja u inozemstvu.

Aritmetička sredina rezultata na Vinelandskoj skali socijalne zrelosti za naše gluhe ispitanike iznosi 93,66 k, a za one koji čuju 104,92, dakle razlika iznosi 10 jedinica socijalnog kvocijenta. Myklebust (1966) je svoje

ispitanike podijelio na one do 15 godina i na one od 15 do 21 godine. Prosječni socijalni kvocijent za prvu grupu iznosio je 92,3, a za drugu 79,9. Dakle, stupanj zaostajanja koji smo mi dobili odgovara onom koji je dobio Myklebust za mlađu grupu. Drugi autori ne navode rezultate za pojedine dobne grupe, već samo zajednički prosječni rezultat za sve ispitivane dobi, pa kako naš uzorak zahvaća samo jedan dobni segment iz populacije gluhih, usporedbe u visini socijalnih kvocijenata naših ispitanika i ispitanika drugih autora nisu moguće.

Što se samog instrumenta tiče zanimljivo je primijetiti da se Vine-landska skala pokazala primjerenom i za našu populaciju ispitivane dobi koja čuje. Dobili smo normalnu raspodjelu i prosječni socijalni kvocijent od 104,92 sa standardnom devijacijom od 9,4, dok je autor skale pri standardizaciji dobio za tu dob prosječni SQ od 101 i SD = 11.

S obzirom na problem da li je inferiornost gluhih u socijalnoj zrelosti veća u nekim kategorijama (što bi se moglo očekivati, npr. u kategoriji »komunikacija« i još nekim), teško je doći do nekih sigurnijih rezultata, ako radimo s malim rasponom dobi, što je kod nas bio slučaj. Razlog je u tome da je pojedinoj dobi namijenjeno svega desetak pitanja, a na pitanjima za višu ili nižu životnu dob od ispitivane, dobivamo vrlo mala raspršenja rezultata. Osim toga pitanja nisu jednoliko zastupljena po kategorijama. Tako se vidi iz Tablice 2 da su kategorije »opća samostalnost« i »osobna samostalnost« zastupljene sa svega dva pitanja, dok je »samostalnost u oblačenju« zastupljena čak s osam pitanja. To je razumljivo jer do dobi od 6 do 8 godina uglavnom su usvojena ponašanja koja je autor skale uvrstio u kategoriju »opća samostalnost«, dok se pitanja iz kategorije »osobna samostalnost« pretežno odnose na stariju dob, a u dobi od 6 do 8 godina uparvo se intenzivno savladavaju postupci vezani uz »samostalnost u oblačenju« i održavanju osobne higijene, pa su i pitanja iz te kategorije najzastupljenija.

Dakle, dva faktora onemogućuju statističku analizu ovog problema, a time i dolaženje do određenih zaključaka: Imamo premalen broj pitanja u obradbi, a k tome su i u nejednakom broju zastupljena po kategorijama.

Da bismo mogli odgovoriti na treći problem, analizirali smo razlike koje

postoje na česticama skale između gluhe i skupine ispitanika koja čuje. Od 30 čestica skale koje smo statistički obradili, na osam njih postoje statistički značajne razlike između naše dvije skupine ispitanika i njih ćemo pojedinačno navesti.

Pitanje broj 44 pripada kategoriji »komunikacija« i odnosi se na sposobnost subjekta »da daje jednostavne izvještaje o iskustvima ili priča priče s pravilnim redosljedom, povezanim sadržajem i važnim okolnostima. Rječnik i jezična forma pri tome nisu tako važni koliko pouzdanost iskaza« (Doll 1965).

Svi ispitanici iz kontrolne skupine zadovoljili su na ovoj čestici skale, a kod gluhih 14 nije. Prosječna dob za to pitanje dobivena pri standardizaciji iznosi 3,15 godina. Dakle, ovdje je riječ o jednom značajnom komunikacijskom deficitu kod gluhih.

Slijedeća statistički značajna razlika nalazi se na čestici broj 53 (kategorija »kretanje«) gdje se pita odlazi li dijete samo u neposredno susjedstvo. 16 gluhih, a samo jedno dijete koje čuje dobilo je ovdje neprolaznu ocjenu. Kod većine respondenata bio je prisutan strah da se djetetu nešto ne dogodi zato što ne čuje te su to najčešće navodili kao argument zašto dijete ne puštaju samo u susjedstvo. Tako mnoga djeca nisu ni imala prilike da razviju ovaj oblik samostalnosti.

Ovdje treba upozoriti na jednu nejednakost između naše dvije grupe ispitanika koju nismo mogli izbjeći. Naime, za većinu djece koja polaze Centar SUVAG respondenti su bili skrbnici (roditelji te djece ne žive u Zagrebu), dok su respondenti za njihove parove bili roditelji. Stupanj straha i opreza da se djetetu nešto ne dogodi vjerojatno je veći kod skrbnika, te je ta činjenica po svojoj prilici utjecala na rezultat.

Čestica broj 59 pripada kategoriji »socijalizacija«. Tu se pita igra li dijete jednostavne stolne igre uz poštivanje pravila i bez nedoličnih svađa. Autor skale je time htio ispitati javljanje potrebe za sudjelovanjem u harmoničnim grupnim aktivnostima. Razlozi manjem igranju tih igara kod gluhe djece vjerojatno su u teškoćama komunikacije i slabijoj socijalnoj stimulaciji gluhog djeteta. Naime, dijete koje ne čuje, pa zbog toga i slabije govori, ne može samo ni razviti interes za takve igre niti ih naučiti.

Dalju statističku značajnu razliku nalazimo na 60. pitanju koje pripada kategoriji »osobna samostalnost«, a temelji se na pretpostavci da je ekonomska odgovornost značajan uvjet socijalne zrelosti. Autor navodi da se rani oblik te odgovornosti može promatrati u slučajevima kad se djetetu povjeri mala svota novca da obavi neku kupovinu ili neko plaćanje. Pri tome se ne traži sposobnost da dijete razmjenjuje krupan novac, već samo to da mu se s povjerenjem može dati novac koji će upotrijebiti kako je rečeno. Rezultat: 31 gluho, a svega desetero djece koja čuju nisu na tom pitanju dobila prolaznu ocjenu. Hipotetsko objašnjenje jest da gluhoća uvjetuje smanjenu samostalnost djeteta koja k tome kod roditelja i skrbnika rezultira pojačanim oprezom, pa znatno kasnije dijete ovladava nekim vještinama. Prosječno dijete koje čuje kad prvi put samo kreće u trgovinu, obično nosi papirić na kome piše što treba a trgovac daje robu i sam naplati trošak iz novčanika koji dijete nosi u torbi. Tako dijete postepeno stječe pojam o svrsi i vrijednosti novca. Kod djeteta koje ne čuje vjerojatno se suviše odlaže s takvim postupkom što pridonosi njihovom sporijem osamostaljivanju.

Na 61. pitanju skale (kategorija »kretanje«) također nailazimo na statistički značajnu razliku. Ovdje se pi-

ta ide li dijete u školu bez nadzora. Pri tome se ne misli samo na školu, već na sva relevantno poznata mjesta koja su izvan neposrednog susjedstva, a dijete ih samostalno posjećuje. To je pitanje ekstenzija 53. pitanja, pa istim pretpostavkama objašnjavamo razliku. Međutim, uočavamo da se razlika između gluhih i onih koji čuju povećava.

Pitanje broj 66. »može li dijete očitavati na satu vrijeme do točnosti od četvrtine sata« uvrstio je autor skale u kategoriju »opća samostalnost«, jer kako navodi »mnogi svakodnevni zadaci određeni su vremenski, a djetetova odgovornost s obzirom na te zadatke određene djelomično i njegovom sposobnošću da znade približno koliko je asti« (Doll 1953). Ovo je nešto preteško pitanje, jer ni jedno gluho, a svega devetero djece koja čuju, zadovoljilo je na toj čestici skale. Prosječna dob za to pitanje dobivina pri standardizaciji iznosi 7,28. Razliku među grupama vjerojatno treba pripisati siromaštvu pojmovna s kojim barataju gluhi i općenito manjoj informiranosti, zbog čega će oni kasnije ovladati očitavanja vremena na satu te znati vremenski točno usklađivati svoje dužnosti.

Trideset i šestero gluhe, a osamnaestero djece koja čuju vjeruje doslovce u Djeda Mraza. I ta je razlika statistički značajna. Ovo pitanje (broj 68) iz kategorije »socijalizacija« trebalo bi dati uvid u to da li je subjekt napustio animistički i antropomorfički obojeno poimanje stvarnosti te počeo prihvaćati objektivnije interpretacije. Ovaj prijelaz od mitskih k realističkim stavovima važan je u socijalnoj prilagodbi. Djen Mraz je ovdje upotrebljen kao opći pojam za sve personifikacije i mitske likove u koje djeca doslovce vjeruju.

Kod gluhe djece je obavještenost manja, njih vjerojatno nitko nije pokušao razuvjeriti o postojanju Djeda

Mraza i drugih mitskih bića a zbog gluhoće nisu mogla čuti razgovore starije djece o tome, te dulje ostaju naina. Kod onih koji čuju proces odbacivanja dječjih vjerovanja u prosjeku brže napreduje, jer su informiraniji, a čuju i kritičke primjedbe starijih što, vjerojatno, pospješuje razvoj njihove kritičnosti.

73. čestica skale odnosi se na iskorištavanje jednostavnih pisanih materijala za čitanje na vlastitu inicijativu, tj. čitanje kojemu je svrha vlastita zabava ili informiranje. Svega jedno gluho, a jedanaestero djece koja čuju, iz uzorka zadovoljilo je na ovo pitanje. Materijal koji se čita, trebao bi biti po težini na razini onog koji se koristi u četvrtom razredu, a dijete bi ga trebalo uzimati spontano. Kako kod gluhe djece postoji verbalni deficit, a u prosjeku se kasnije opismene i razina pismenosti im nije redovito jednaka onoj kod onih koji čuju, pa im se i čitalački interesi pojavljuju kasnije i redovito su slabijeg intenziteta. Možemo očekivati da će ta razlika između gluhe i djece koja čuju porastom dobi postati još uočljivija.

6. ZAKLJUČAK

1. Na grupi gluhe i teško nagluhe djece u dobi od 6 do 8 godina ($N = 50$) dobili smo statistički značajno slabije rezultate na Vinelandskoj skali socijalne zrelosti nego na kontrol-

noj skupini djece koja čuju. Prosječni socijalni kvocijent kod gluhih iznosi $M_{SQ} = 93,66$ $SD = 11,5$, a kod onih koji čuju $M_{SQ} = 104,92$ $SD = 9,4$. Taj je rezultat u skladu s rezultatima većine autora koji su također uočili inferiornost gluhih u socijalnoj zrelosti.

2. Promatrajući da li se inferiornost gluhih u socijalnoj zrelosti više odražava na nekima od osam kategorija u koje je autor skale grupirao sve čestice skale, zbog razloga navedenih u diskusiji, nismo mogli uočiti neku zakonitost.

3. Značajnost razlika između gluhe i djece koja čuju na pojedinim česticama skale provjeravali smo X^2 -testom. Odabrana razina značajnosti iznosi $X^2 = 0,01$, a od 30 čestica skale koje su bile u obradbi na osam njih nađene su značajne razlike. Svaka od njih posebno je obrađena u diskusiji.

Možemo reći da većina nađenih razlika na ovoj dobnoj razini nije izravna posljedica slušne oštećenosti, već je riječ o sekundarnim utjecajima. Ako ponašanja za koja se pita u skali prihvatimo kao reprezentativan uzorak ponašanja usvajanje kojih oblikuje socijalno zrelu osobu, onda je to već putokaz gdje treba djelovati da bi smanjilo zaostajanje gluhih za onima koji čuju. Na ispitivanoj dobi od 6—8 godina dobar dio razlika takve je prirode i intenziteta da dopušta povoljnu prognozu za smanjivanje, a ponegdje i ukklanjanje.

LITERATURA

- Avery, Ch. B.: Socijal competence of preschool acoustically hendicapped children. *Journal of Exceptional Children* 15 (1948) 71 (cit. po Doll 1953).
Bradway, K. P.: The social competence of deaf children. *American Annales of the Deaf* 82 (1973) 122 (cit. po Doll 1953).
Doll, E. A.: Measurement of social competence. A Manual for the Vineland social maturity scale. American Guidance Service, Inc. Circle Pines, Minnesota 1953.
Doll, E. A.: Vineeland social maturity scale. Condensed manual of directions. American Guidance Service, Inc. Circle Pines, Minnesota 1965.
Myklebust, H. R.: The psychology of deafness. Grune & Stratton, New York and London 1966.
Myklebust, H. R. and E. Burchard: A study of the effects of congenital and adventi-

tious deafness on the intelligence, personality and social maturity of school children. *Journal of Educational Psychology* 36 (1945) 321 (cit. po Myklebust 1966).

Siegel, S.: *Nonparametric statistics for the behavioral sciences*. McGraw Hill Book Co., Inc., New York, Toronto and London 1956.

Streng, A. and S. Kirk: The social competence of deaf and hard of hearing children in a public day school. *American Annales of the Deaf* 83 (1938) 244 (cit. po Myklebust 1966).

Treacy, L.: A study of social maturity in realtions of factors of intelligence in acoustically handicapped children. Evantson, Northwestren University, Unpublished M. A. Thesis, 1955, (cit. po Myklebust 1966).

Summary

The Vineland Scale of social maturity was applied to 50 children who are either deaf of hard of hearing in the 6—8 age group, as a control group of hearing children. The control group of hearing children were selected according to certain criteria, so that each deaf child had an equivalent partner in the control group.

The average social equivalent for the group of children who are deaf or hard of hearing was $M = 93,66$ and $SD = 11,5$ and for hearing children $M = 104,92$ and $SD = 9,4$. The difference is statistically significant: $\alpha < 0,01$.

The significance of the difference between the two groups was even confirmed in some parts of the scale, and statistically significant differences were also discovered in eight parts of the scale.